

Strup alkohol

Marsikaj že veste o alkoholu, vsako leto se učite o njem, o njegovem škodljivem vplivu. Da bi bil pa strup, ki bi takoj ali kmalu ubijal, tega ne boste verjeli. Vendar vam povem nekaj primerov:

Konj, ki so mu v krvne žile vbrizgali 30 g čistega alkohola (vsebino majhnega kozarčka) je poginil v 3 minutah. Prav isto bi se zgodilo s človekom, če bi mu vbrizgali alkohol v krvne žile. V Nemčiji so nekemu štiriletnemu dečku, ki je bil bolan, napravili ovitek, namočen v špirtu. Ker se je ovitek segreval, je alkohol hlapel in deček je umrl zaradi vdihavanja alkoholovih hlapov. Večkrat ste že čitali v časopisih, ali so vaši starši čitali in vam povedali o ljudeh, posebno o bahatih možeh, ki so za stavo izpili na dušek liter žganja ali celo več. A kako so se končale take bahate stave, tudi veste. Zaradi preobilice zaužitega alkohola je nastopilo zastrupljenje in nato smrt.

Tudi živalim alkohol škoduje! V neki vasi so race in kure na smetišču pozobale češnje, ki so bile namočene v alkoholu. Gospodinja je namreč pri pospravljanju jedilne shrambe, nič hudega sluteč, vrgla na smetišče vsebino kozarca, v katerem so bile vložene v alkoholu češnje. Kar opazi, da se kokoši čudovito potikajo in zaletavajo po dvorišču, kakor bi bile vse pijane. Še bolj se je začudila, ko je poginilo 6 kokoši in 1 raca. Tedaj je eni kokoši preparala goššo, da pogleda, kaj je vzrok poginu. In našla je češnje.

Tudi čebelar se včasih dogode čudne zgodbe. Če dalje časa dežuje, tedaj zavre v cvetnih čašah sladka medica, in čebele, ki po takih čašah srkajo, so popolnoma vrtoglave in precej časa ne morejo pravilno leteti.

Tudi glicivam in bakterijam je alkohol hud strup, kar vedo zlasti zdravniki, ki si pred operacijami poleg drugega umivanja izperejo roke še v alkoholu.

Res je čudno, da si med živimi bitji poželi tega strupa samo — človek.
B. D.

Leopold Paljk

Sestavine zemlje

Iz česa je zemlja?

Zemlja, ki jo kmet obdeluje, sestoji iz drobnejših in debelejših drobcev, ki so nastali v teku tisočletij iz sprnelega kamenja. Ta drobci pa še nadalje prhni in razpada v najfinejše delce, ki tvorijo rodovito prst. Iz različnega kamenja nastanejo glina, pesek in apno. Ker je kamenje sestavljeno iz različnih rudnin, imenujemo vse, kar iz njih nastaja, rudninske ali anorganske snovi.

Zemlja ali prst pa vsebuje tudi humus ali sprstenino, tudi črno prst ali črnico imenovano. Ta nastaja iz preperelih živali in rastlin. Vse, kar nastaja iz odmrlih in razpadlih rastlin in živali, pa imenujemo organske snovi. Torej nastaja prst iz kamenja in segnitih rastlinskih in živalskih ostankov (n. pr. gnoja).

Zemlja vsebuje nadalje tudi zrak, vodo in rastlinsko hrano, n. pr. dušik, kalij, fosfor.

Rodovitnost zemlje zavisi v glavnem od njene sestave. Rekli smo že, da so glavne sestavine zemlje glina, pesek, apno in humus. Po isti snovi, ki jo je v zemlji največ, razlikujemo potem glinasto, ilovnato, peščeno, lapornato in humusno prst.

V glinasti zemlji je najmanj polovica gline. Lahko je pa te tudi več, celo

do 90% in še več. Glinasta zemlja je težka, mokra in mrzla. Najboljša je tista, ki vsebuje enako množino gline in peska. Imenujemo jo ilovnato zemljo. Takšna zemlja je dovolj zvezna in vpojna, to se pravi, da vsrkuje in obdrži v vodi raztopne redilne rastlinske snovi. Ako pa je v zemlji nad polovico gline, jo težko obdelujemo. Ker se močno napije vode in jo tudi dolgo obdrži, se počasi suši in segreva. Gnoj se v takšni zemlji le počasi razkraja. Ob suši zemlja močno razpoka. Zemlja, ki ima nad 80% gline, je za kmetovanje neprimerna in se imenuje brna. Iz čiste gline delajo lončarji različne posode. Ako pa je v zemlji manj ko četrtina gline, tedaj tudi pojema njena rodovitnost, ker je prerahla in presuha. Gnoj se v njej prehitro razkraja, a redilne snovi se brž izlužijo in poizgube v spodnje zemeljske plasti, kjer ni več korenin, ki bi mogle te snovi vsrkavati. V zemlji, ki ima komaj 10% gline, se kmetovanje ne izplača.

Ilovnata zemlja vsebuje poleg gline tudi pesek. Ni pretežka, niti prelahka, ampak srednja, zlasti če sestoji iz polovice gline in polovice peska. Ako pa je v ilovnati zemlji mnogo prav drobnega peska, jo imenujemo suhlico, ki je zelo rahla in jo lahko obdelujemo.

Peščena zemlja vsebuje veliko peska. Zato je rahla in suha ter jo lahko obde-

lujemo. Ker se pa prehitro suši, uspevajo v njej rastline slabo, zlasti ob suši. V takšni zemlji tudi dež ne zaleže dosti, ker pronica voda prehitro v spodnje plasti.

Poleg gline in peska je v zemlji tudi apno. Apno razkrajata druge sestavine in rahlja zemljo. Poleg tega pa je tudi važna rastlinska hrana. Če je apno v zemlji, se prepričamo na ta način, da polijemo suho zemljo z razredčeno solno kislino. Ako zemlja pri tem zašumi, je to dokaz, da vsebuje apno. Solna kislina izpodriva namreč ogljikovo kislino, ki se nahaja v zemlji spojena z apnom. V zemlji, kjer ni dovolj apna, rastline zelo slabo ali pa sploh ne uspevajo. Zato moramo zemljo večkrat potresti z apnom.

Apnena zemlja ima poleg gline in peska več apna kot druge. V apneni zemlji dobro uspevajo zlasti stročnice (grah, fižol, bob). Apnena zemlja se sicer hitro segreje in tudi vodo hlastno vsrkava, a se kmalu zopet izsuši. Zato trpe v apneni zemlji rastline v suši zaradi pomanjkanja vlage. Za obdelovanje je srednje težka. Gnoj se v njej hitro razkrajaja.

Lapornata zemlja nastaja iz lapornja, ki je zmes gline in apna ter tudi peska. Lapornata zemlja je zelo rodovitna. V njej uspeva zlasti vinska trta in koščičasto sadno drevje (breskve, marelice, češnje).

Humusna zemlja ali črnica vsebuje humus, ki nastaja iz segnitih rastlin in raznih živalskih ostankov. Hu-

musna zemlja je navadno bogata redilnih ali hranilnih rastlinskih snovi. V gozdu je nastala iz segnitega listja, na vrtu zaradi obilega gnojenja. Prav zato je humusna prst zelo rodovitna in kaj pripravna zlasti za zelenjavo. Res da je tudi barjanska zemlja črna, vendar ni tako rodovitna kot vrtna ali gozdna in to zaradi tega, ker vsebuje mnogokrat še razne kisline. Kisla zemlja pa je neugodna za rastlinsko rast. Navadno je tudi premokra in prerahla. Tudi je v njej prav malo redilnih snovi, zlasti kalija, dušika in apna. Barjansko črnico pa lahko izboljšamo z osušenjem in gnojenjem.

Dobra zemlja mora vsebovati vsaj 5% humusa. Glinasta zemlja, ki ima manj ko 5% humusa, je težka in zvezna; peščena in lahka zemlja z manj ko 5% humusa pa je presuha. V črnici, ki ima 10—20% humusa, pa zelo dobro uspeva vsakovrstna zelenjad.

Rodovitnost zemlje pa ne zavisi samo od njenih sestavin, ampak tudi od lege in podnebja. Južna lega je boljša od severne in v milem podnebju obrodi zemlja bogateje kot v ostrem in mrzlem. Humusna apnena in ilovnata zemlja je v vseh legah še najbolj rodovitna, zlasti če je tudi podnebje primerno toplo in zadosti vlažno. Glinasta zemlja zahteva bolj suho podnebje in proti jugu obrnjeno stran, peščena zemlja pa zmerno toplo in vlažno podnebje ter severno lego.

Iz „Vrtčeve“ skrinjice

Dragi čitatelji »Vrtca«!

Gotovo ste že kdaj slišali o slepih otrocih in o zavodu za slepe deco v Kočevju. Morebiti pa ste nas celo kdaj slišali v radiu, ali pa ste nas videli lansko leto,

ko smo nastopili v Ljubljani. Najbrž pa Vam, čitateljem »Vrtca«, ni mnogo znano o nas. Zato Vam ob dvajsetletnici slovenskega zavoda za slepe pišemo to pismo.

Lahko si mislite, da je najteže novincu, ki šele pride v zavod. To pa zato,